

Innst. S. nr. 203

(2004-2005)

Innstilling til Stortinget fra utenrikskomiteen

Dokument nr. 8:59 (2004-2005)

Innstilling fra utenrikskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Djupedal, Bjørn Jacobsen og Karin Andersen om å utrede internasjonale skatter som alternative og supplerende inntektskilder til FN

Til Stortinget

SAMMENDRAG

FN har siden opprettelsen vært en hjørnestein i norsk utenrikspolitikk. Etter den kalde krigens avslutning er organisasjonens sikkerhetspolitiske rolle revitalisert, samtidig som betydningen av internasjonale institusjoner og mekanismer øker ettersom globaliseringsprosessene stadig utvides. Skal FN fortsatt være ledende i arbeidet med fred, menneskerettigheter og utvikling, må etter forslagsstillernes syn organisasjonens kapasiteter styrkes. Dette krever både organisatoriske endringer og økte inntekter, slik FNs høynivåpanel for reformer har vist. FNs tusenårsmål for fattigdomsbekjempelse om at andelen mennesker som lever i ekstrem fattigdom skal halveres innen 2015, krever alene at den internasjonale innsatsen fordobles i perioden.

I dag er FN avhengig av medlemslandenes evne og vilje til å følge opp sine forpliktelser for å kunne fungere optimalt. USA har for eksempel stilt betingelser til sine økonomiske bidrag til FN ved noen anledninger. I praksis medfører dette etter forslagsstillernes syn uforutsigbarhet og finansiell usikkerhet for driften av organisasjonen, samtidig som medlemsland som relativt sett er store bidragsytere, styrker sin posisjon i kraft av sin økonomiske rolle. Det er derfor ifølge forslagsstillerne opplagt at det kreves nye grep for å gi FN den finansielle trygghet som organisasjonen behøver, for å kunne spille den ledende rollen i verdenssamfunnet som Norge ønsker.

I denne sammenhengen er det ifølge forslagsstillerne naturlig og nødvendig å se på alternative, supplerende inntektskilder til FN-systemet. Det er en økende internasjonal oppmerksomhet om ulike former for internasjonal skattlegging for å løse grenseoverskridende oppgaver.

FNs generalsekretær Kofi Annan har iverksatt et arbeid for å belyse ulike måter FNs finansieringskilder kan sikres på. I et notat til Generalforsamlingen i august 2004 ble nye og innovative finansieringer av utviklingstiltak diskutert. Ved siden av frivillige bidrag fra land og enkeltpersoner, ble det referert til internasjonale miljøavgifter og avgift på valutatransaksjoner. Et samarbeid mellom statsledere i Frankrike, Brasil, Chile og FNs generalsekretær har hatt avgifter på finansielle transaksjoner og våpenhandel til vurdering. Også i ILO og EU har tilsvarende forslag vært drøftet.

Disse diskusjonene er blitt ytterligere aktualisert av Frankrikes president Jacques Chiracs tale under World Social Forum i januar i år. Han foreslo bl.a. å etablere en forsøksskatt for å finansiere aids-bekjempelse, og brukte i den forbindelse skatt på finansielle transaksjoner, skatt fra land som fungerer som skatteparadiser, drivstoffavgift og avgift på flybilletter som eksempler på hvordan dette skal kunne gjøres.

I en verden der man må forholde seg til stadig flere grenseoverskridende, politiske problemstillinger, og der konsekvensene av enkeltpersoners valg og nasjonalstatenes politikk i økende grad er internasjonale, kreves det etter forslagsstillernes syn nye virkemidler for å imøtekomme utfordringene. Internasjonale skatter kan bidra til å dempe aktivitet som truer fred og utvikling i verden, for eksempel klimautslipp og våpenhandel. Men uavhengig av om man oppnår slike resultater, vil internasjonale avgifter eller skatter bety store inntektsmuligheter for FN, uten at det etter forslagsstillernes syn trenger å koste enkeltland og individer mye. Det i seg selv gjør det ifølge forslagsstillerne verdt å utvikle disse ideene. Problemstillinger knyttet til vedtak av skattenivå, sanksjonsmuligheter ved unn-

dragelser og fordeling av ressursene må drøftes, men FN har i utgangspunktet etter forslagsstillernes syn den legitimitet som kreves for å innføre et slikt regime.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Haakon Blankenborg, lederen Thorbjørn Jagland, Jens Stoltenberg og Gunhild Øyangen, fra Høyre, Julie Christiansen, Inge Lønning, Oddvard Nilsen og Finn Martin Vallersnes, fra Fremskrittspartiet, Morten Høglund og Christopher Stensaker, fra Sosialistisk Venstreparti, Kristin Halvorsen og Bjørn Jacobsen, fra Kristelig Folkeparti, Sigmund Kroslid og Lars Rise, og fra Senterpartiet, Åslaug Haga, viser til at forslaget går på å be Regjeringen utrede internasjonale skatter som alternative og supplerende inntektskilder til FN, og hvordan disse kan utformes i praksis. Skatt på ulike finansielle transaksjoner, internasjonale miljøavgifter, avgift på våpenhandel og skatt fra land som fungerer som skatteparadis, bør vurderes spesielt. Forslaget går også på å be Regjeringen presentere forslag til hvordan og hvor slike internasjonale initiativ kan tas.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet støtter fullt ut forslaget om å styrke FN finansielt. Disse medlemmer viser til at også et flertall i Stortinget mener at det er naturlig å søke etter nye finansieringskilder som blant annet kan styrke FN og andre globale institusjoner finansielt, jf. merknader i Innst. S. nr. 93 (2004-2005) hvor det heter:

"Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener at rettferdig fordeling mellom land og innad i land må stå i fokus og være bærebjelken i norsk utviklingspolitikk. Flertallet er opptatt av en større grad av omfordeling, og at det derfor er naturlig å søke etter nye finansieringskilder som kan bidra både til å utjevne forskjeller mellom fattige og rike, og å styrke FN og andre globale institusjoner finansielt."

Disse medlemmer viser videre til at Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet i samme innstilling går lenger enn flertallet og mener at man må søke etter nye finansieringskilder og mekanismer for omfordeling som er globale i sin natur, og viser til den internasjonale diskusjonen som pågår om tobinskatt, karbonskatt og skatt på våpenhandel.

Disse medlemmer viser til at de samme partier i innstillingen foreslo å be Regjeringen utrede alternative former for global beskatning til inntekt for FN-systemet, men at det ikke ble flertall for dette.

Disse medlemmer vil i denne sammenhengen peke på at FN er særlig sentral i arbeidet med oppfølgingen av tusenårsmålene om å halvere verdens fattigdom innen 2015. Disse medlemmer vil her vise til rapporten fra FNs generalsekretær i mars i år, In Larger Freedom, hvor det fremkommer at uten et gjennom-

brudd i 2005 kommer ikke det internasjonale samfunnet til å nå tusenårsmålene.

Disse medlemmer viser til at det internasjonalt pågår diskusjon og arbeid på dette området. Disse medlemmer viser til at det også i brevet fra Utenriksdepartementet vises til debatten i EU om innføring av flybensinavgift til inntekt for utviklingsformål. Det vises også til at det er fornyet oppmerksomhet om såkalte innovative finansieringsmekanismer, inkludert internasjonale skatter, bl.a. ved et felles initiativ fra Frankrike, Brasil, Chile og Spania. Disse landene har utredet problemstillingene i en arbeidsgruppe som fremla sin rapport i et møte i tilknytning til FNs generalforsamling i september 2004.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at den beste måten å oppnå økt finansiering for utviklingsformål på, er å øke bistanden. Dersom alle industriland hadde fulgt opp sine forpliktelser om å gi 0,7 pst. av BNI i bistand, hadde det vært nok ressurser tilgjengelig til å nå tusenårsmålene. Mange giverland har nå forpliktet seg til opptrappingsplaner for å nå dette målet.

Disse medlemmer viser til den positive grunnholdningen Regjeringen, med støtte fra flertallet i Stortinget, arbeider ut fra med hensyn til å bidra til å styrke finansieringen for å ivareta globale fellesgoder. Dette er forankret i St.meld. nr. 19 (2002-2003) En verden av muligheter - globaliseringens tidsalder og dens utfordringer, i St.meld. nr. 35 (2003-2004) Felles kamp mot fattigdom. En helhetlig utviklingspolitikk og Stortingets flertallsinnstillinger til disse, jf. Innst. S. nr. 118 (2003-2004) og Innst. S. nr. 93 (2004-2005).

Samtidig har Regjeringen, med støtte fra stortingsflertallet, fremholdt at den største utfordringen på området ikke er mangelen på mekanismer, men å mobilisere tilstrekkelig politisk støtte til finansiering av globale fellesoppgaver, inklusive tusenårsmålene. Man har uttrykt bekymring for at slike forslag raskt kan flytte oppmerksomheten bort fra behovet for økt utviklingsbistand, og også vært skeptisk til teknisk ugjenomførbare og politisk urealistiske forslag om valutaavgifter (tobinskatten), global skattlegging og direkte finansiering av FN fra slike kilder. Det er av avgjørende betydning også i tiden fremover å unngå at oppmerksomhet trekkes bort fra behovet for økt utviklingsbistand og 0,7 pst.-målsettingen.

Disse medlemmer registrerer at den globale debatten om innovative finansieringsmekanismer det siste året har antatt en mer pragmatisk, konstruktiv karakter, der også aktører som Verdensbanken og IMF engasjerer seg. EUs finansministre er også senest 14. mai 2005 blitt enige om å vurdere frivillige avgifter på flybilletter som bidrag til økt utviklingshjelp. Det er ikke tale om global skattlegging eller direkte finansiering av FN. Snarere dreier diskusjonen seg nå om nasjonalt baserte avgifter som via klassisk mellomstatlig samarbeid kan kanaliseres til utviklingsspørsmål av de land som finner at dette er en egnet form for utviklingsfinansiering. Det er heller ikke ønskelig å etablere nye institusjoner eller byråkratier, men kanalisere eventuelt

addisjonelle ressurser gjennom eksisterende multilaterale kanaler, som FN-organisasjoner, multilaterale banker og institusjoner som GAVI og Global Fund.

Disse medlemmer viser til at denne type forslag nå drøftes i forberedelsene til Konferansen om Finansiering for Utvikling (FFD) i slutten av juni og frem mot FN- toppmøtet i september. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til FN's generalsekretærs rapport *In Larger Freedom* som understreker betydningen av bruk av nye og innovative finansieringsmekanismer.

Disse medlemmer mener det er et fremskritt at den globale diskusjon om finansieringsmekanismer nå har tatt en mer realistisk retning, og oppfordrer Regjeringen til å delta i de internasjonale prosessene, inklusive det felles utredningsarbeid som nå foregår.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, ser det ikke som nødvendig å støtte forslagene reist i Dokument nr. 8:59 om å utrede internasjonale skatter og supplerende finansieringsmekanismer til FN. Forslaget henviser primært til forslag og initiativer som har liten oppslutning internasjonalt og som ikke står sentralt på den internasjonale dagsordenen. Det er derfor ikke behov for særnorske utredninger av mindre realistiske prosjekter som global skattlegging og nye finansieringsordninger for FN.

Komiteen viser for øvrig til sine merknader i innstillingen til Dokument nr. 8:55 (2004-2005).

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

1. Stortinget ber Regjeringen utrede internasjonale skatter som alternative og supplerende inntektskilder til FN, og hvordan disse kan utformes i praksis. Skatt på ulike finansielle transaksjoner, internasjonale miljøavgifter, avgift på våpenhandel, og skatt fra land som fungerer som skatteparadis bør vurderes spesielt.
2. Stortinget ber Regjeringen presentere forslag til hvordan og hvor slike internasjonale initiativer kan tas.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råder Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:59 (2004-2005) - forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Djupedal, Bjørn Jacobsen og Karin Andersen om å utrede internasjonale skatter som alternative og supplerende inntektskilder til FN - avvises.

Oslo, i utenrikskomiteen, den 25. mai 2005

Thorbjørn Jagland
leder

Gunhild Øyangen
ordfører

